

General Ruges fektningsrapport, 11/5 - 1940.

Kommanderende general Ruge kom for 8 dager siden til Nord-Norge og har nu sammen med sjefen for 6. divisjon, general Fleischer, organisert forsvaret av denne landsdelen. General Ruge overtok stillingen som kommanderende general i den vanskeligste periode av landets historie og ble stillet overfor en uløselige oppgave. Men general Ruge nølte ikke et øyeblikk med å organisere forsvaret så godt det overhodet var mulig og å lede forsvaret på den måten som var mulig.

Norsk Telegrambyrå har hatt en samtale med general Ruge og bedt ham gi en oversikt over kampene i Sør-Norge.

Generalen svarer:

Da det tyske overfall ble satt i verk var sjøforsvaret (marinen og kystfestningene) mobilisert og hadde vært det siden september, idet dog minesperringene dessverre ikke var etablert. Bortsett fra dette var denne del av forsvaret vårt altså i orden, øvet og klart til strid så langt man kan bruke alike uttrykk med det lille og delvis foreldede utstyr vi hadde.

Alle vet at disse ledd i forsvaret gjorde sin plikt. Og på en måte som vil gå over i historien. Andre kan bedre enn meg skildre sjøforsvarets heltedige undergang.

For hæren lå forholdene helt anderledes an enn for sjøforsvaret. Bortsett fra et par bataljoner som var satt opp som nøytralitetsvakt var hæren ikke mobilisert.

Først da marinen og kystfestningene allerede var i kamp tirsdag morgen gikk det ut ordre om delvis mobilisering av hæren. Og denne ordre hadde ikke en gang frem til alle avdelinger. Den eneste underretning om mobilisering som landet fikk var derfor en bemerkning i utenriksministerens radiotale tirsdag morgen, hvor han fortalte at mobiliseringen var satt i gang. Og denne meddelelse ble straks etter dementert fra Oslo kringkaster, som i mellemtiden var kommet under tysk kontroll.

Mens dette foregikk hadde tyskerne allt satt seg i besiddelse av samtlige arsenaler i Sør-Norge og en stor del av våre mobiliseringsplasser og beholdninger. De hadde allerede besatt våre kringkastere og brutt alle viktigere telegraf- og telefonforbindelser. Overkommandoen, samtlige 5 sydlige divisjonskommandoer og en rekke regimentsstaber, hadde måttet rømme sine standkvarterer, deres mobiliseringsarkiv var i tyskernes hender.

Dermed var en ordnet mobilisering av hæren i Sør-Norge umulig.

Men hvorledes kunne det norske forsvaret så klare å ta opp kampen mot den overmektige fiende?

- Det som hendte i de første 48 timer er ennu for en stor del uklart. Hver handlet etter eget skjønn og på grunnlag av det han visste, eller som oftest ikke visste om situasjonen.

De regimenter som ennu hadde sine mobiliserings-

plasser og beholdninger i behold søkte å mobilisere etter planene, flere av den ble hindret i dette ved tyske bombeangrep mot magasinene, f.eks. på Elverum, Helgelandsmoen, Hvalsmoen. Andre steder forstyrret tyskerne mobiliseringen ved å støtte frem med avdelinger på biler.

Resultatet ble at i hele Scr-Norge, bare avdelingene på Voss (4. divisjon) og i Romsdal (I. R. 11) kunne gjennomføre en noenlunde ordnet mobilisering.

Over allt ellers var man henvist til improvisasjoner: de avdelinger og enkeltmenn som ikke allerede var i tyskernes makt, prøvde å samle seg og måtte slåss mens de gjorde dette. Allerede tirsdag formiddag var slike isolerte småstrider i gang rundt om i landet. Jeg nevner eksempelvis jagervingens tapre dødskamp ved Fornebu flyveplass og striden på Midtskogen ved Elverum hvor en sammenrasket flokk av garde-rekrutter, militærarbeidere og frivillige stanset en tysk motorstyrke.

Disse isolerte stridshandlinger fortsatte med økende heftighet i de følgende dager. Situasjonen fortsatte forøvrig å være uklar.

Da jeg overtok kommandoen 11. april visste overkommandoen bare dette:

Rundt om Oslo, fra Eidsvoll i øst til Sollihøgda i vest søkte spredte norske avdelinger å demme opp for de tyske fremstøt. Ved Elverum samlet avdelinger av I. R. 5 seg. Om vi hadde noen styrker i Glommendalen ved eller nedenfor Kongsvinger var uklart. Man antok det måtte finnes norske styrker i Østfold, men visste det ikke, - telefonforbudelse dit kunne ikke skaffes. Om forholdene i Telemark, på Sørlandet, ved Stavanger og i Trøndelag fantes ingen opplysninger. Derimot visste man at 4. divisjon søkte å mobilisere på Voss og I. R. 11 i Romsdal.

Først i løpet av en ukes tid - tildels først etter ennu lengere tid - fikk vi, ad omveier og gjennom utsendte offiserer greie på at isolerte deler av 1. divisjon sto ved Mysen, av 3. divisjon i Setesdalen og øst for Stavanger og av 5. divisjon ved Støren og i Indtrøndelag. Hvor store disse styrker var og hva de hadde av våben og ammunisjon var fremdeles uklart.

Når overkommandoen visste så lite vil De forstå at de enkelte lokale sjøfer visste ennu mindre. Rykter av alle slag var i omløp, Oslo kringkaster arbeidet systematisk på å øke forvirringen, vår egen regjerings meddelelser nådde ikke ut over landet.

- Det var mange begivenheter som den almindelige mann ikke kunne forstå?

- Under disse forhold er det forklarlig at det her og der hendte ting som ikke burde hendt. Jeg vet fremdeles for lite til å turde dømme, det får bli fremtidens sak å bringe klarhet her. Jeg vil imidlertid her slå fast at på alle de steder hvor jeg virkelig kjente det som hendte, der viste viljen til strid seg. Og den ble stadig fastere etter hvert som regjeringens standpunkt ble kjent at vi ikke skulle gi oss men ta striden opp og føre den gjennom. Og det ble gjort.

I Nord-Norge så situasjonen alt fra først av forhåpningsfull ut. Den tyske styrke i Narvik var isolert, 6. divisjon var på forhånd delvis mobilisert, under en handlekraftig sjef. Det var ingen grunn til engstelse her. Og vi hadde forøvrig ingen midler til å hjelpe Nord-Norge sørfra. General Fleischer fikk foreløpig greie affærene der.

Det gjalt nå å søke å beholde fast fot et sted i Sør-Norge, og da fortrinnsvis i Trøndelag, hvor det burde være lettest for de allierte å gripe inn. Alliert hjelp i stort omfang ble straks lovet. Det gjaldt nå å holde det gående og dekke Trøndelag mot sør inntil hjelpen kom.

Med de svake og improviserte avdelinger vi hadde, praktisk talt uten artilleri, var det ikke å tenke på å ta opp noen avgjørende strid før de allierte kom til hjelp. Vi måtte prøve å holde det gående ved å stanse i en stilling til tyskerne ble for sterke der. Og så flytte bort og langt bakover til en ny stilling og gjenta spillet der. Og så fortsette på denne måte så lenge inntil allierte tropper kom.

På den måten kom vi på Østlandet til å kjempe i en rekke stillinger bak hinannen, fra Eidsvoll - Earestua - Søllihøgda bakover til Dovre, idet vi etter hånden trakk over til Østlandet de avdelinger vi kunne ta fra Voss og fra Romsdalen

Det ble et uavbrutt kappløp med tiden, på den ene siden, tyskerne som presset på stadig hårdere, på den annen side de allierte som skulle komme til hjelp.

Det ble 3 hårde uker for de svake norske tropper som kjempet uavbrutt, dag etter dag, natt etter natt, uten reserver, allti i forreste linje, mot tungt artilleri, stridsvogner og et overveldende press av tyske bombefly som vi absolutt intet hadde å sette imot, ikke panservernskyts, ikke luftskyts og ikke jagerfly.

- Hva sier De om de alliertes hjelp?

- I tre uker klarte våre avdelinger oppgaven, de allierte begynte til slutt å komme og i slikt omfang at jeg kunne slå fast at krisen nå snart ville være overvunnet. Vår og de alliertes operasjon mot Trondheim kunne snart begynne. På dette tidspunkt kom de alliertes beslutning om foreløpig å trekke seg tilbake fra Sør-Norge og Trøndelag.

Beslutningen ble tatt ut fra overveielser som jeg ikke kan tale om her, den var nok vel overveiet.

Men for den norske hær var beslutningen et hårdt slag.

Våre tropper var på forhånd utkjørte, våre ammunisjonsbeholdninger var svunnet inn, latt alene overfor det stadig økende tyske press kunne vi intet utrette.

Det var en bitter stund for oss alle, og kanskje mest for meg som i disse tre uker hadde slitt ut disse norske soldater som allti hadde fulgt meg lojalt, rolig og sikre på vår sak. Men det er også 3 uker som jeg aldri vil glemme og som sikkert ingen glemmer av dem som var med der. 3 uker som er fulle av minner om seige og trofaste menn og kvinner, enten de nå var stridende eller de var blandt de mange som delte slitet og faren med oss, som leger, sykepleiersker og lotter, som hjelpe- og arbeidsmannskap som jernbane- og telegraffolk, faste og tilfeldige vei-

arbeidere o.s.v. Bare vi som har stått midt oppe i det vet hva alle disse har slitt og hva de har prestert, hver på sitt område.

Tenk på hva slags hær dette egentlig var. Ut av Oslo strømmet f.eks. hundrer av menn som ikke kunne mobiliseres fordi tyskerne sto i Oslo. De samlet seg om en eller annen tilfeldig befalingsmann og ble til et "kompani", de traff andre lignende flokker fra andre kanter av Östlandet og ble til en "bataljon" under en eller annen offiser som tok ledelsen o.s.v.

Tilfeldig samlet infanterister, artillerister, matroser og flyvere i samme kompani, tilfeldig utstyrt med biler og chauffører som de hadde fått Gud vet hvorfra, ble disse avdelinger etter hvert til stridsgrupper. Intendantur ble improvisert og skaffet mat, konene på gårdene kokte og stelte for dem. Sanitet hadde vi intet av, det sprang opp av jorden under energiske og initiativrike legers oppfinnsomme hender.

- Har De noen spesielle minner fra disse kampdager?

- Jeg husker et sykehus jeg besøkte i Gudbrandsdalen, stort, fullt belagt og ganske vel utstyrt. Sjefen fortalte meg at han hadde startet 14 dager i forveien på et veikryss i Eidsvoll, sivil og med en eske globoid i lommen. Flittige hender, initiativ og arbeidsglede hadde skapt resten.

Jeg husker Dombås jernbanestasjon, bombet hver dag, brent, ødelagt, jernbanen og telegrafene brutt hver ettermiddag, reparert på ny hver kveld av de samme utrettelige menn, i drift igjen hver natt. Med livet i hendene, uten søvn gjorde disse menn sin gjerning, anonyme, ubemerket. Men aldri skal de bli glemt av noen av oss som så dem.

Jeg minnes de militærarbeidere som fikk gevær i hånd for første gang den første natten på Midtskogen og stanset tyskerne der, selv forbauset over å være soldater. De seige, opplanske eskadroner som dekket englendernes tilbaketog ved Tretten, til de selv ble opslukt av tyskerne "a splendid regiment" som den engelske sjef sa. - Jeg husker "Sörkedalske skilöperkompani", flyktninger fra Oslo som hadde truffet hverandre i Nordmarka på vei nordover og plutselig dukket opp som en hard og sammensveiset blokk. Jeg husker våre flyvere som lurte seg frem med sine gamle Fokkere og Moth'er, forbi og innimellem de hurtiggående tyske fly, allti rede til å ta en hvilken som helst risiko.

4. brigade - vestlendingenes - fire dagers blodig og selvoppofrende strid ved Tonsåsen, en strid som bandt store tyske styrker og derved lettet stillingen i Gudbrandsdalen, mens de engelske tropper ble landsatt i Romsdalen.

Hegra fort - en gammel nedlagt skanse, som holdt seg en måned, med en tilfeldig besetning av menn som hadde samlet seg der og ikke ville gi seg. Jeg minnes mine "reisende" offiserer som hver dag ble sendt dit hvor det mest knep, allti i ilden, der det var farligst, höyskolestudentene fra Trondheim som arbeidet som frivillige i Sör-Tröndelag, den gamle drosjechauffören som tilfeldigvis var kommet til å kjøre seg den første dagen og som deretter ble hos oss og senere lå på veiene natt og

dag i mitraljöseild og bomberegn, allti like bli og stö på rattet.

Jeg husker de römte gymnasiaster som gjorde ordonanstjeneste, og alle de tapre kvinner som fulgte oss som sykepleiersker, telefonistinner, lotter o.s.v., en nattlig kaffekopp i en bombet lottestasjon, en ung pike i skibukse som ekspederte i en brennende telefonstasjon o.s.v.

Og jeg sier til meg selv: La gå, at meget kunne vært gjort bedre, at noen sviktet som man kunne ventet mere av, at mange viste at vi ikke var innstillet på krig. Men allikevel: I disse ukene vokste min tro på vårt folk, på offerviljen, på seigheten, på tro og tillid. Jeg har truffet den samme tro og vilje her nord, både blandt dem som hörer hjemme her og blandt dem sörfra som er kommet hip opp for å fortsette striden på ny. Jeg har sett at dette folk ikke vil dö

Da jeg forlot mitt siste kvater der sörpå, og sa farvel til den brogede flokk som hadde hjulpet meg der, var det en gammel telegrafarbeider som sa til meg: Dere kommer vel igjen?

Og vi kommer igjen!

Kommanderende admiral forteller.

17/5 - 1940.

Marinens overkommando har nå slått opp sitt hovedkvarter i det frie område og leder operasjonene til sjøs derfra. I Nord-Norge er 3. sjöforsvarsdistrikt organisert og samarbeider med hæren og med de allierte sjöstridskrefter.

Norsk Telegrambyrå har hatt en samtale med kommanderende admiral Diesen, som har gitt oss en oversikt over det som er skjedd de første ukene etter det tyske overfallet. Han forteller nøkternt og rolig om marinens og kystbefestningenes kamp mot den tyske overmakt, men han gjør oppmerksom på at fra flere avsnitt mangler en sikre etterretninger. Dette er således tilfellet med kampene i Trondheims- og Stavangeravsnittet, og en savner også viktige detaljer fra kampene i Oslofjorden.

Admiralen forteller at meldingen om at tyske fartöyer var på vei inn Oslofjordens munning kom tidlig natten til den 9. april. Senere ble det meldt at Bolærne og Rauer var i kamp med endel større og mindre fartöyer. Været var usiktbart, så på den måten hadde tyskerne også hell med seg. I ly av mørket ble det mulig for tyskerne å foreta en landstigning, slik at Rauer ble tatt i løpet av natten. Bolærne holdt. Ved Oscarsborg kom det til livlig kamp, og de opplysninger vi har derfra går ut på at slagskipet "Gneisenau" på 26 tusen tonn ble senket av torpedobatteriet. Den ble satt på grunn foran Oscarsborg, kom i brann og skal være glidd av grunnen og sunket. En mindre krysser skal være senket utenfor festningen av vårt artilleri. Vi vet ikke sikkert hvilken båt det er, "Blücher" har vært nevnt.

Samtidig som dette gikk for seg, - gikk det et par norske fartöyer inn til Horten, og "Olav Trygvason" kom i kamp med dem og senket et par mindre fartöyer. Ut på morgenen ble Horten besatt. Tyskerne sendte et ultimatum. Det gikk ut på at dersom stedet ikke ble overgitt ville byen bli bombet fra luften og fra et par kryssere. Det fantes ingen forsvarsmuligheter lengere. Tyske tropper var landsatt, "Olav Trygvason" var skadet og under reparasjon, byen var åpen. - Under disse forhold ble byen overgitt.

Oscarsborg holdt stand mot overmakten tirsdag, men festningen ble etter hvert bombet sönder og sammen - dels fra luften, dels fra fartöyer. Vi vet ikke nöyaktig hvor lenge den holdt seg, men det er sikkert at Oscarsborg bet godt fra seg. Dersom ikke det hadde vært tilfellet ville det nok gått enda verre inne i Oslo. Antagelig torsdag var sjöveien til Oslo åpen for tyskerne.

- Det har vært meget snakk om de manglende minesperringene i Oslofjorden, hvordan henger det egentlig sammen med den saken?

- Da overfallet kom, var minesperringene ikke lagt ut. En nöytral stat har jo ikke lov til å legge ut miner uten å notefisere det. Saken var oppe til behandling mandag. Om natten ga jeg ordre til mineutlegging, til tross for at det ikke

var notefisert. Men det lot seg neppe gjøre å få lagt ut minene på det tidspunktet, og selv om de var blitt lagt ut, ville det knapt nok ha kommet til å spille noen større rolle, så godt som tyskerne var utstyrt med minesveipere og paravaner (enslags sneplog foran baugen som kapper minene og skyver dem vekk fra baugen).

Da krigen kom, fortsetter admiral Diesen, lå endel småbåter spredt langs kysten som nøytralitetsvern. Noen konsentrasjon av styrkene våre ble det ikke tid til. Etter hvert som våre små fartøyer ble lens for kull og vann og ikke kunne unngå bombingene, ble de senket av våre egne mannskaper for at de ikke skulle falle i fiendens hender. Dette var således tilfelle med tre torpedobåter.

I Kristiansand kom overfallet utpå morgensiden den 9. april. Det første angrepet ble godt avvist med tap for fienden av iallfall en krysser, - sannsynligvis "Karlsruhe". Tyskerne trakk seg tilbake etter det første angrepet. Men så er det inntruffet noe som inneholder en mystifikasjon vi enda ikke har fått oppklart. Da tyskerne kom tilbake et par timer senere er de sannsynligvis blitt tatt for alliert unnsetning og har fått gå inn. - De nærmere omstendigheter omkring dette forhold kjenner vi enda ikke til. Kristiansand falt tirsdag formiddag, men dersom det ikke hadde inntruffet en mystifikasjon her hadde festningen kunnet fortsette kampen.

Om det som er hendt i Stavanger vet vi ingen beskjed. Vi vet bare at jageren "Ægir" har senket et tysk transportskip, men deretter ble den rammet av en bombe i maskinrummet og måtte settes på land med 10 drepte ombord.

I Bergen fant overfallet sted mellom klokken et og halv to om natten. Det ble tid til å legge ut endel miner, og det sinket innløpet et par tre timer. Tyskerne sveipet opp minene med to sett minesveipere. Forholdene i Bergensleden ligger slik an at festningen ikke kan ta til med å skyte før angriperne er nokså nær innpå, men vi maktet å gi en krysser fire fulltreffere så den ble sterkt skadet. Den skal senere sammen med en annen krysser være senket under et engelsk luftbombardement. Et ammunisjonsskip som lå ved Skoltegrunnskaien ble senket ved engelsk bombing dagen etter. Angrepet ble så dristig utført ved stupflukt. Det tyske mannskapet ombord på ammunisjonsskipet ropte "heil Hitler", da de trodde flyet var skutt ned. Det gikk helt ned til skipet før bomben ble kastet, og det ble en fulltreffer som rystet hele bydelen. Flyet selv ble slengt rundt i luften under virkningen av den voldsomme eksplosjonen som fulgte, men det kom seg uskadd vekk.

Etter angrepet på Bergen var fullført trakk våre fartøyer seg nordover og sørover til Sognefjorden og Hardangerfjorden, der det ble etablert bevoktningstjeneste. Sjøforsvaret sikret Sogn og Hardanger under mobiliseringen av landstyrkene. Hardangerfjorden var mest utsatt, og der søkte vi å etablere en ytre sperring ved torpedobåter og kanoner som ble tatt iland fra noen av fartøyene. Dessuten også ved kanoner som ble stjålet fra Lerøy fort, som er det søndre innløp til Bergen og var blitt besatt av tyskerne.

- Det hörer stygt ut?

- Ja, det henger slik sammen etter de beretninger jeg har fått, at endel av bevoktningsfartöienes båsetninger gikk ut til fortet, demonterte hele greia og tok det med seg. De tyske kanonene ble montert på lastebiler og inntok stilling på landeveien på begge sider av Hardangerfjordens ytre del. Det ble flere hårde trefninger inne i fjordene - blandt annet i Tokagjelet innenfor Nordheimsund i Hardanger og i Uskedalen. I Tokagjelet tilintetgjorde vi en tysk motorsykkelpatrulje og tok godt med materiell og to fanger. Selv mistet vi under disse trefningene torpedobåten "Stegg" og motortorpedobåten "Sel", men uten at det gikk noen menneskeliv tapt. - Mineleggeren "Tyr" senket en tysk motortorpedobåt, og en tysk armert tråler ble skadet og satt på land. - Tidligere var to store fiendtlige handelsskip erobret av våre styrker i Hardangerfjorden deriblandt en fulllastet ti tusen tonn malmbåt.

I Sognefjorden ble jageren "Garm" bombet av fienden. Den kom i bränd og ble landsatt. Besetningen ble berget.

Da det ikke var flere oppgaver å löse i Sognefjorden og Hardangerfjorden ble de fartöyer som var igjen trukket vekk i god behold.

Marinens fly på Vestlandet tok straks ved krigsutbruddet inn i fjordene. Således ble det meste av materiellet fra flystasjonen i Bergen med maskingeværer og ammunisjon reddet rett for nesen av tyskerne. Flyene våre utförte flere vellykte speidertokter over de fiendtlige stillinger, blandt annet i Stavanger- og Bergens-avsnittet. Tyske båter utenfor kysten og tyske befestningsarbeider i Hardangerfjordens munning ble bombet. - Like för vi trakk oss tilbake fra Sognefjorden sendte tyskerne frem et par norske mineutleggere som var tatt i Bergen. De ble straks bombet av våre fly, den ene ble senket og 30 tyske fanger ble tatt.

I et avsnitt utmerket særlig jageren "Sleipner" seg. Det lyktes den bl. a. å skyte ned 4 - 5 tyske fly, og den var stadig ute i hårde strabaser. Jeg så den selv da den rauste avsted ut over fjorden omsvermet av fiendtlige fly. Bombene falt rundt omkring den og somme tider var den helt borte i sjöspröytet, men den ble ikke truffet. Den fikk stadig utfört sine oppdrag og kom tilbake i god behold, men det slet hårdt både på besetningen og på båten. Engelskmennene var ville av begeistring for "Sleipner"s bedrifter.

I Romsdalsfjorden ble en av våre torpedobåter bombet og senket. Også i dette tilfelle kom besetningen seg unda.

Fra Agdenes har jeg ingen sikre etterretninger. Det foreligger bare det faktum at tyskerne kom seg forbi. De gjorde landstigning og festningen ble tatt i ryggen.

Nordpå foregikk kampene i Narvik, der vi led de störste tap. De to gamle panserskipene "Eidsvoll" og "Norge" ble senket. Det sies at et av dem fikk senket den angripende jager og at en annen jager ble sterkt skadet. Detaljene fra denne kampen har vi ikke, og vi vet ikke med sikkerhet hvor mange av gastene våre omkom.

- Det hörer stygt ut?

- Ja, det henger slik sammen etter de beretninger jeg har fått, at endel av bevoktningsfartöienes besetninger gikk ut til fortet, demonterte hele greia og tok det med seg. De tyske kanonene ble montert på lastebiler og inntok stilling på landeveien på begge sider av Hardangerfjordens ytre del. Det ble flere hårde trefninger inne i fjordene - blandt annet i Tokagjelet innenfor Nordheimsund i Hardanger og i Uskedalen. I Tokagjelet tilintetgjorde vi en tysk motorsykkelpatrulje og tok godt med materiell og to fanger. Selv mistet vi under disse trefningene torpedobåten "Stegg" og motortorpedobåten "Sel", men uten at det gikk noen menneskeliv tapt. - Mineleggeren "Tyr" senket en tysk motortorpedobåt, og en tysk armert tråler ble skadet og satt på land. - Tidligere var to store fiendtlige handelsskip erobret av våre styrker i Hardangerfjorden deriblandt en fulllastet ti tusen tonn malmbåt.

I Sognefjorden ble jageren "Garm" bombet av fienden. Den kom i bränd og ble landsatt. Besetningen ble berget.

Da det ikke var flere oppgaver å löse i Sognefjorden og Hardangerfjorden ble de fartöyer som var igjen trukket vekk i god behold.

Marinens fly på Vestlandet tok straks ved krigsutbruddet inn i fjordene. Således ble det meste av materiellet fra flystasjonen i Bergen med maskingeværer og ammunisjon reddet rett for nesen av tyskerne. Flyene våre utförte flere vellykte speidertokter over de fiendtlige stillinger, blandt annet i Stavanger- og Bergens-avsnittet. Tyske båter utenfor kysten og tyske befestningsarbeider i Hardangerfjordens munning ble bombet. - Like för vi trakk oss tilbake fra Sognefjorden sendte tyskerne frem et par norske mineutleggere som var tatt i Bergen. De ble straks bombet av våre fly, den ene ble senket og 30 tyske fanger ble tatt.

I et avsnitt utmerket særlig jageren "Sleipner" seg. Det lyktes den bl. a. å skyte ned 4 - 5 tyske fly, og den var stadig ute i hårde strabaser. Jeg så den selv da den rauste avsted ut over fjorden omsvermet av fiendtlige fly. Bombene falt rundt omkring den og somme tider var den helt borte i sjöspröytet, men den ble ikke truffet. Den fikk stadig utfört sine oppdrag og kom tilbake i god behold, men det slet hårdt både på besetningen og på båten. Engelskmennene var ville av begeistring for "Sleipner"s bedrifter.

I Romsdalsfjorden ble en av våre torpedobåter bombet og senket. Også i dette tilfelle kom besetningen seg unda.

Fra Agdenes har jeg ingen sikre etterretninger. Det foreligger bare det faktum at tyskerne kom seg forbi. De gjorde landstigning og festningen ble tatt i ryggen.

Nordpå foregikk kampene i Narvik, der vi led de störste tap. De to gamle panserskipene "Eidsvoll" og "Norge" ble senket. Det sies at et av dem fikk senket den angripende jager og at en annen jager ble sterkt skadet. Detaljene fra denne kampen har vi ikke, og vi vet ikke med sikkerhet hvor mange av gastene våre omkom.

La meg også nevne den gamle jageren "Draug", som kom seg vekk fra Bergen og senere senket et tysk transportskip. Den berget endel av mannskapet og tok dem med seg som fanger til England.

Det har vært en hård tid, slutter admiralen. Våre offiserer og våre mannskaper kan ikke roses nok for sin holdning, og skjönt vi har tapt meget, er stemningen fremdeles den beste. Det er godt to i karene. Det samme kan en si om sivilfolket - ikke minst når det gjelder kvinnene. - Jeg husker særskilt telegrafbetjening og lotter i Molde. De var på plass om bombene sprang rundt omkring. Maken til kjekke jenter har jeg ikke truffet. Og så flyverne. De er nå i fullvirksomhet i det frie område. De har deltatt i kampene på Narvikfronten og kastet sine 250 kilos bomber og de kunne se at tyskerne hadde respekt for dem. Men alt dette blir jo et kapittel for seg selv senere.

Redegjørelse fra fungerende sjef for hærens
flyvåben.

En representant for Norsk Telegrambyrå ba forleden dag den fungerende sjef for hærens flyvevåben løfte litt på det slør som hittil av gode militære grunner har innhyldet det norske flyvevåbens innsats.

Først om begivenhetene den 9. april om morgenen:

Det var, forteller han, klokken halv tre om morgenen at vi på Kjeller fikk den første melding om at tyskerne var i ytre Oslofjord og i ferd med å forsere seg innover. Speidervingen på Kjeller, som jeg var sjef for, var dessverre montert på hjul, fordi den nettopp i de dager skulle overføres til Sola flyveplass og skiftes ut med bombevingen der borte. Alt flyutstyr var da på vei vestover, dels med tog, dels med bil. Likeså flysoldatene. - Da det ennå lå dyp sne på Kjeller var det umulig å starte flyene på hjul - så de måtte hurtigst mulig skiftes om på ski. Det var ikke så lett å få gjort det i en fart. Alle flyvesoldatene var jo borte, men vi fikk da mobilisert hjelp fra verkstedsvingen, og drev på av alle krefter. Etter hvert som flyene ble startklare, ble de sendt av gårde til den avtalte møteplass på Stensfjorden på Ringerike. Og tilslutt var det bare to av speidervingens fly igjen, da de tyske bombemaskiner kom over oss. Det ene fly som ennå var på hjul forsøkte å starte opp, men gikk rundt og måtte oppgis. Det annet som nettopp hadde fått skiene påmontert rakk ikke å komme opp på vingene. Det ble bombet og brente opp på bakken. Og slik gikk det også med de andre flyene som var igjen - unntagen Curtis-flyene, som vi nettopp hadde fått og som ble spart for bombing, men tatt av tyskerne da de erobret flyveplassen. Det var en ulykke for oss at vi tapte disse utmerkede, helt moderne jager- og kampfly. Det var det beste materiell vi hadde. Men de var nettopp mottatt og ennå ikke startklare. Jeg kastet meg inn i et av de siste fly som forlot Kjeller og gikk til Stensfjorden. Hit kom det da 7 Fokkere og 2 Moth'er. To av flyene var straks dirigert opp til et sted overfor Hamar for å få istand en stasjon for oss der. På grunn av bombing fikk vi intet utstyr med oss, ingen reservedeler og verktøy - ikke så meget som en skrunøkkel. Men vi slapp da unda med maskinene og bevegningen.

- Hvorledes gikk det så med mannskapet og materiellet som var på vei til Stavanger?

- Det lyktes å få varslet dem telegrafisk. Mannskapet ble stoppet og returnerte, men de ble stanset av tyskerne i Drammen. Biltransporten greide å komme seg unda ad sideveier og omveier. De meldte seg noen dager senere på Öyer i Gudbrandsdalen. Det var en sjersant som ledet denne transport og han greide å bringe dem frem, forbi og utenom de tyske tropper. Sjefen for transportavdelingen - som var kommet til Kristiansand og returnerte til Drammen, greide å komme seg unda tyskerne i Drammen sammen med sine folk, 80 - 90 mann. De tok opp gjennom Lier, skaffet seg ski og gikk over til å bli en skiløperavdeling. De meldte seg til tjeneste på Hakadal, og del-

tok i alle kampene herfra og opp til Vestre Gausdal, hvor denne styrke ble tatt til fange. Hvordan det videre gikk med mine flyvesoldater vet jeg ikke. Jeg vet bare at av de 80 - 90 mann var det bare 20 igjen da de kom til Gausdal. Og kjenner jeg dem rett har de ikke solgt seg billig. Nestkommanderende for troppen har en sett stupe under en av kampene på Toten. En vet ikke om han falt eller bare ble såret. Det var godt gjort av disse gutter å greie seg så godt som skiløperavdeling, for det var jo ikke det de var utdannet til, men til fly. Av speidervingens fly var tre på forhånd sendt til Stavanger og et av dem var returnert til Fornebo. Dette siste kom seg unda bombingene og meldte seg på Stensfjorden. De to som var kommet til Stavanger fløy derfra sammen med bombevingen da Sola flyveplass ble bombet om morgenen. Et av disse fly måtte ned i Kongsbergtraktene på grunn av bensinmangel, og havarerte ved landingen. Speideren kom til skade og ble innlagt på sykehus, mens føreren tok seg frem til Gudbrandsdalen alene og meldte seg til tjeneste i Öyer. Resten av bombevingen fra Sola - en Caproni og 3 Fokkere, kom til Stensfjorden og ble derfra sendt opp til Mjösa. Hit ble også de speiderfly dirigert som var på hjul. De på ski ble sendt til Mesnalien til Næravatn. Til samlingsplassen på Stensfjorden kom også to jagere av jagervingen, som hadde deltatt i luftkampen over Fornebo. Den ene maskinen var uskadd, mens den annen var gjennomhullet av kuler. Blandt annet var en kule gått tvers gjennom flyet like bak førersetet. Men føreren slapp fra det uten rift eller skrammer. Disse to jagere fikk ordre om å gå opp til Hamartraktene. Her var den ene så uheldig å lande i et varmhull på isen, gikk rundt og måtte oppgis. Det annet fly fikk ødelagt hjulene ved landingen, idet det kjørte seg mot en isblokk. Men vi fikk lappet på det og vi skal senere høre mere om dette flyet.

Noen av flyene gikk til Næravatn ved Lillehammer. På Stensfjorden var det også tre Wiederöefly, som ble brukt til utdanning av flyvere. Disse flyene ble dirigert til Odnes i Nordre Land for at de ikke skulle falle i tyskeres hender. Om natten fikk vi høre at tyskerne hadde vært over Minnesund og Hamar og vi måtte fortsette videre - først til Fefor og siden til Ertedalen av hensyn til landingsforholdene, så til Mösvatn, derfra videre til Solvang i Eggedal og tilslutt til Vangsmjösen. Da vi var klar over at det var risiko for spioneri og angiveri måtte vi iaktta den største forsiktighet og det lyktes også å gi inntrykk av at speidervingen var et eller annet sted inne i Jotunheimen. Men i virkeligheten lå den i dalen ved Österdalsvannet godt kamuflert. Ingen visste hvor vi var. Fikk vi f.eks. en telefonbeskjed, ble det bestandig svart at vi skulle signalisere til avdelingen inne på fjellet. På grunn av vår fåtallighet og våre flys tekniske underlegenhet var vi som regel avskåret fra å oppta noen kamp med de tyske fly. Det kan i så henseende være nok å nevne at våre Fokkeres maksimalhastighet var mindre enn de tyske bombemaskiners marsjtakt for ikke å tale om deres toppfart og ennså deres jagerfly. Vi måtte se til å holde oss unda for å undgå ødeleggelser. Og det direktiv vi hadde fått fra hærledelsen gikk ut på å holde vårt personell og

vårt materiell intakt, og eventuelt søke nordover hvis Syd-Norge måtte oppgis. Men vi fikk da allikevel gjennomført vår oppgave - forbindelsesflyvning og speiderflyvning. Særlig var vi på utkik etter tyske fallskjermtropper. Og videre hadde vi til oppgave å finne passende flyveplasser for de engelske fly. Men en stor del av vår flyvning måtte utføres om natten - uten noe som helst utstyr for nattflyvning. Vi kunne jo ikke ha lys hverken i maskinen eller på landingsplassen. Det var nærmest et under at det aldri gikk galt. Men våre folk utviklet jo en særlig evne til å ta seg frem i mørket. Men selv om vi stort sett var henvist til å holde oss mest mulig unda og i skjul for den overmektige fiende - hadde vi jo våre eventyr.

Et av jagerflyene ble således dirigert til Gardermoen for speiding for å se om Gardermoen ble brukt som flyveplass. Da flyet var kommet over plassen fikk det motorstopp, antagelig på grunn av en skytning. For å få motoren igang lot flyveren maskinen foreta stup og kom helt ned i granskogen. Flyet fikk klippet av begge vingene like inn til stendene og det kom opp igjen som en helt ny type med betydelig forkortede vinger og med en grantopp midt i motoren. Men flyveren utførte sitt oppdrag, blandt annet speiderflyvninger over kommunikasjonslinjen langs Mjøsa og kom tilbake til sitt kvarter på Vangsmjøsen - nærmest som en ambulerende granskog. Da var flyet og motoren så medtatt av sitt møte med skogen at det måtte etterlates ved neste flytning. Og da hadde vi intet jagerfly igjen. Det første var jo allerede ødelagt ved Hamar. Det vi nå hadde tilbake var bare Fokkere og Moth'er. Capronimaskinen måtte også etterlates på grunn av tekniske mangler. Av og til ble vi bombet av tyske fly, dog uten større skade. Alt ialt tror jeg at ikke mere enn fem fly er blitt ødelagt på den måten. Men enkelte av flyene hadde jo bare å gå i skritt og slapp unda på en mirakuløs måte. En Fokker skulle lande på sjøen i Limingen i Nord-Trøndelag med et tysk fly over seg. Han kom ned og kjørte flyet bent inn i en låve, hvor porten til allt held var åpen og her forsvant flyet for tyskeren, som sikkert har hatt vanskelig for å begripe hvor i all verden det norske flyet plutselig var blitt av. Det kan man kalle kamouflasje!

Og så fulgte vi da de norske flyene på retrett, fra sted til sted - Dombås, Åndalsnes og Snåsa. Men om de norske avdelinger etterhånden ble nødt til å overgi seg, våre fly kom seg allti unda og nå er de altså her.

La meg til slutt, sa han, få benytte denne leilighet til å sende en takk til alle dem som har visst oss vannlighet og hjelpsomhet, og som har lagt et overstrømmende hjertelag for dagen. Bønder og skogarbeidere har hjulpet oss til å få maskinene kamuflert. De har tatt øksene fatt og har i en fart hugget trær for å dekke oss. Over alt hvor vi kom - enten gården var stor eller liten, ble det allti skaffet plass til oss. Husrum, varme og mat - og ingen ville høre snakk om betaling.

Dette såvidt flyvesjefens beretning, som taler for seg selv. Men denhandler, som man vil se, bare om flyene fra Syd-Norge. Men også flyene fra Trøndelag og Nord-Norge har gjort sin store innsats, som vi senere skal komme tilbake til. Det var i høy grad å ønske at det utmerkede personell i hærens flyvevåben, som tross tredje rangs materiell, har vist så stor personlig dyktighet, oppfinnsomhet og praktisk tillempling etter forholdene, nå etter hvert kunne bli utstyrt med materiell som er motstanderen likeverdig, slik at de for alvor kan få vist hva de duer til. Med det mindreverdige materiell som våre flyvere har disponert, har de etter de hittilh foreliggende oppgaver ødelagt mellom 20 og 30 tyske fly, og forøvrig løst de oppgaver som har vært stillet dem. - Herunder også kampdyktighet på bakken. Her falt således sjefen for bombevingen, löytnant Hansen, for en håndgranat under en kamp på Dovre etter en tapper innsats.

Operasjonsoversikt den 14. mai 1940 fra divisjonskommandoen:

Forsvaret av Narvik var omhyggelig forberedt for de tropper som vi kunne samle der. Det var gjort ferdig befestninger og de ble besatt i tide. For å oppnå dette måtte Elvemoen nesten blottes for tropper og de tropper som fra landet skulle føres frem dit ble hindret av uvær. Det tyske angrep ble den 9. april rettet samtidig mot Narvik og Elvegårdsmoen. Tyskerne oppnådde en fullstendig overraskelse. De norske tropper kom seg ikke til å skyte, og den norske sjef i Narvik mistet troen på at det nyttet å kjempe. Han ble fratatt kommandoen og hans etterfølger førte de deler av Narvik befestninger, som kunne samles, ut av byen. Han etablerte en forsvarsstilling tvers over Ofotbanen ved Djupvik. - Heller ikke ved Bjerkvik ble det kamp, og tyskerne bredte seg straks nordover, og i de følgende dager også vestover. I første omgang kunne bare et improvisert kompani av 6. divisjons skole settes imot fienden. De nådde frem til Gratangen Turisthotell og satte seg fast her. I de følgende dager ble de etter hvert presset tilbake til Fossbakken. De løste sin oppgave i å oppholde fienden. - Den fiendtlige fremrykking vestover over Vegfjellet ble stanset av skytterlagsmedlemmer o.l. Og etter hvert kom også de oppsatte nøytralitetsavdelinger til stede. Vaktavdelinger ble skutt frem på Fjordbotneidet mellom Gratangen og Lavangen. En kraftig forsvarsstilling ble etablert ved Fossbakken i Kolbanskaret. Fra denne utgangsstilling ble det mulig å gå angrepsvis frem. Det besluttedes å søke å ta den nordlige del av Gressdalen og passene over til Gratangen. Om mulig også området ved fjellhögda og dermed adgangen til Gratangseidet. Planen gikk ut på angrep på Lappaugen fra Fossbakken og Gressdalen. Samtidig skulle en annen gruppe og en bataljon trøndere gå frem over Fjordbotneidet til fjellskråningen nordfor Gratangen Turisthotell for ved ild å hindre fienden fra å komme tilbake fra Lappaugen.

Det var første gang på mange menneskealdre, - iallfall første gang her nord - at den norske hær skulle foreta en angrepsoperasjon. Det var søkt å skape sikkerhet mot tilbakeslag ved at forsvarsstillinger var besatt bak angrepskolonnen. Ved Fossbakken var to engelske kompanier betrodd denne oppgave. Ellers ble bare norske tropper brukt. De siste dagene før angrepet hadde det vært pent vær avbrutt av snebyger, men om kvelden før angrepet skulle begynne, øket snebygene i hyppighet og gikk etterhånden over til regulær snestorm. Operasjonen over Rauvvannet måtte først reduseres og senere helt oppgis. Også på de andre fremrykkingslinjer var det særdeles vanskelig å bevege seg. Men meldingen om fremrykkingen mot Gratangen mot Lappaugen lød til å begynne med ikke ugunstige. Den bataljon som gikk over Fjordbotneidet nådde sitt mål, men meddelte, at den ikke kunne se veien og derfor heller ikke kunne løse sin oppgave. Bataljonsjefen ba derfor om at man fortsatte over Gratangen. Dette ble tillatt og bevegelsen gjennomført.

Den 24. april om kvelden var Gratangen besatt, men det kostet så store anstrengelser at soldatene ikke orket å ta de sikkerhetsforholdsregler som hadde vært ønskelige. For å dekke den fremsendte bataljon ble en annen bataljon, Alta Bataljon, trukket frem og tok stilling i den nordlige utgang av

Fjordbotneidet for å sikre Trönderbataljonens rygg på venstre flanke. - Den følgende morgen angrep tyske bataljoner i Gratangen og oppnådde en fullstendig overraskelse. Bl.a. på grunn av at de sendte sivile frem mot de norske poster. Bataljonen kom i en fortvilet stilling, men verget seg i forbitret kamp hele dagen. De første meldinger tydet på at bataljonen var gått til grunne, men i løpet av det neste døgn kom befal og soldater enkeltvis og gruppevis tilbake, slik at bataljonen fikk tilbake omtrent to tredjedeler av sin styrke. Angrepet mot Lappaugen kunne ikke gjennomføres på grunn av uværet. Resultatet av denne operasjon var derfor foreløbig at vi hadde fått våre tropper frem i stillinger, som truet fiendens forbindelser, men noe definitivt resultat var ikke oppnådd. Tyskerne på Lappaugen oppga imidlertid kampen. Skolekompaniet fulgte etter samtidig som Alta Bataljon presset på fra Fjordbotneidet. Det lyktes denne gruppe ved en rekke mindre foretagender å sikre seg høydene syd for Gratangen. Derved var det skapt grunnlag for en ny operasjon. Det ble organisert to stridsgrupper. En for fremrykking over Gratangseidet og en for fremrykking over Gressdalen. Fremrykkingen skulle begynne den 30. april med hovedvekten på fremrykkingen gjennom Gressdalen, hvor fienden syntes å ha bare svake styrker. Våre forberedelser var imidlertid ikke forblitt ubemerket. Fienden fikk tid til å treffe motforholdsregler. Stridsgruppen i Gressdalen ble beskyttet fra fjellpartiene omkring Britatind og defileet ned til Vassdal ble meldt besatt. Tyskerne trakk forsterkninger til seg og fremrykkingen stoppet opp midt nede i Gressdalen. Syd for Gratangseidet hadde den høyre stridsgruppe i denne tid rensert opp og befestet seg. Den 30. april kom franskmennene til Nord-Norge, og det ble bestemt at en fransk bataljon skulle delta i operasjonene over Gratangseidet. Denne fikk anvist selve veien og Labergdalen som fremrykkingsområde og ble tildelt et norsk kompani skiløpere for sikrings- og for troppstjeneste.

Den 1. mai ble operasjonene gjenopptatt. Fremrykkingen langs veien og gjennom Labergdalen ble flankert av ild fra fjellområdene. Det samme gjaldt fremdeles fremrykkingen gjennom Gressdalen. Det ble nødvendig å ta fjellpartiene. Mellom Labergdalen og Gratangseidet ble denne oppgave løst av det kompani av I. R. 15, som var avgitt til den franske bataljon. Mellom Gratangseidet og Gressdalen gikk Alta Bataljon 2 av I. R. 15 av til også I. R. 16 frem støttet av bergartilleri. Denne gruppe erobret i seige kamper Leigastind, Britatind og Roasne og besatte 6. mai fjellet helt frem til Brinken ned mot Leigasvatn. Øst for Gressdalen ble toppen av Bukkefjell besatt av våre tropper. En videre fremtreden måtte stanses i påvente av at de franske tropper på Gratangseidet skulle nå frem på linje med våre tropper. Forsøkene på å trenge frem uavhengig av dette, måtte oppgis på grunn av ild fra flankerte stillinger. Imidlertid hadde vår erobring av fjellområdet i virkeligheten gjort de fiendtlige stillinger på Gratangseidet uholdbare, og da franske tropper den 13. mai støttet av britiske krigsskip gikk i land i Bjerkvik, falt det tyske forsvar i dette område sammen. Den operasjonsperiode oppe i fjellet som nå er av-

sluttet er på grunn av forholdene først og fremst blitt en kamp mellom norske og tyske avdelinger. Operasjonene har foregått i en tid da föreforholdene har vanskeliggjort alle tilførsler. Den ene vei etter den annen har måttet stenges fordi de var ufremkommelige, og de transportlinjer som ble organisert i fjellene har bokstavelig talt smeltet bort under avdelingens føtter.

Tross disse forhold har våre avdelinger i uker oppholdt seg og kjempet i höyfjellet i opptil 1000 meters höyde.

Mot de vanskeligheter naturforholdene skapte har våre soldater satt inn seig vilje og hårdt arbeid og våre soldater ser på disse ukers operasjoner med stolthet. De vil også se på den med glede fordi det har lyktes å gjennomføre dem med forbausende små tap. Især når en tar i betraktning den styrken som var satt imot oss og den energi fienden har vist i sine bestrebelser for å stanse vår fremrykking.

Redegjørelse fra sjefen for 6. divisjon, general
Fleischer 20/5,

En representant for Norsk Telegrambyrå har hatt en samtale med överstkommanderende i Nord-Norge, sjefen for 6. divisjon, general Fleischer, og bedt ham gi et lite overblikk og resumé over de operasjoner, som i disse dager har ført til at Bjerkvik-området er befridd.

General Fleischer uttaler: Da de norske tropper tirsdag nådde frem til Bjerkviktrakten var første avsnitt av felttoget i Ofoten avsluttet. Som det vil ha fremgått av den operasjonsoversikten som ble levert av 6. divisjon den 15. mai, begynte krigen også her under meget ugunstige forhold. Tyskerne hadde med sitt plutselige og brutale angrep blitt herrer over Narvikavsnittet, som var meget vanskelig å angripe og meget lett å forsvare. De hadde også på Elvegårdsmoen satt seg i besiddelse av en mengde våben, ammunisjon og klær, som var nødvendig for vår oppsetning. Den første oppgave var å ringe inn tyskerne og lamme deres bevegelsesfrihet. Dette lyktes ved hjelp av de svake militæravdelinger som var tilstede og de frivillige hjelpeavdelinger, som ble satt opp rundt omkring i Nord-Norge. De frivillige var til stor hjelp både i de første vanskelige dager og har også vært det senere.

Etter at det hadde lyktes å samle flere avdelinger, gjaldt det å lære opp troppene til å angripe. De første oppgaver gikk bare ut på å patrulere frem mot tyskerens linjer. Dette gikk overraskende godt. De norske patruljer viste seg å være minst jevn god med tyskerne, som stadig hadde større tap enn oss. Derpå ble det satt igang angrep over hele det store fjellparti nord for det indre av Ofotenfjorden. Denne kamp har vært en utholdenhetsprøve, som sikkert få andre soldater enn de fra Nord-Norge hadde kunnet greie så godt. Det har vært å ligge oppe i fjellet i snehuler. Avdelingene har vært uten telter, uten varme og uten bivuakkutstyr i dagevis. Det har vært en luksus å kunne komme tilbake til et telt i skoggrensen. Det var også så få norske tropper, at det ikke var mulig å avløse den så ofte som ønskelig. I de første tre uker kjempet norske tropper også faktisk talt alene. I den siste tid har de vært kraftig og godt støttet av franske soldater. Landsettingen i Bjerkvik ble forberedt og støttet av den engelske flåte, mens franske avdelinger gikk i land. Det synes som om folk flest undervurderer hvor vanskelig det har vært å trenge tyskerne tilbake. Man får huske på, at overalt ellers har tyskerne gått frem. Det å ta Narvik er også en stor oppgave, selv om den tyske styrke kanskje ikke teller så mange tusen mann. Dessuten har vi fått en ny front i syd i Hålogaland. Det vil her trenges alt det vi kan skaffe av egne tropper, og dessuten mest mulig hjelp annetsteds fra. Jeg vil håpe at denne hjelp vil komme hurtig nok og kraftig nok.

At det har vært mulig å utføre kampen til lands her nord skyldes først og fremst at den engelske flåte har vist sin absolutte overlegenhet overfor den tyske, og at den hurtig og så fullstendig ødela alle tyske skip i Ofotenfjorden. Våre egne rektibåter og

også støttet operasjonene på en utmerket måte, til tross
for at de har hatt meget beskjedne hjelpemidler til sin
rådighet.

Redegjørelse fra øverstkommanderende for flyvåbnet
i Nord-Norge,

Da fjellområdet nord for Vassdalen ble tatt for kort tid siden, var operasjonene på en måte kommet inn i en ny fase. De norske tropper hadde inntil da måttet løse oppgavene på det nærmeste alene. Ved den operasjonsoversikt som øverstkommanderende nylig gav over denne periode ble flyvevåbenets innsats ikke behandlet, fordi det norske flyvevåben **den** gang fremdeles var henvist til sine egne ressurser og det ville vært farlig å meddele hvor svake disse var. Dette forhold er nå endret.

Øverstkommanderende har gitt Norsk Telegrambyrå en oversikt over flyvevåbenets medvirkning under operasjonene.

Hålogaland flyveavdeling hadde ved krigsutbruddet ennå ikke mottatt sine moderne fly. Avdelingen hadde bare seks gamle Fokkere med liten fart. Sjøforsvarets flyveavdeling bestod av tre moderne Heinkel bombefly og to gamle M.F.-fly, de siste med meget liten fart.

Det ble de sistnevnte som foretok den første krigsflyvning. Den gikk ut på i de første krigsdager i en meget uklar situasjon å føre øverstkommanderende med stabssjef fra Öst-Finmark til Tromsø-området. Det skal i denne forbindelse nevnes at de to norske fly senere har foretatt en rekke flyvninger og det under ganske dramatiske omstendigheter for å bringe sjefer og generalstabsoffiserer til deres poster.

I de første krigsdager ble det en viktig oppgave for flyverne å holde forbindelsen med de tropper som under major Omdahls kommando var kommet ut av Narvik og stod ved Ofotbanen. Det var Hålogaland flyveavdeling som fikk denne oppgave. Det første forsøk på å opprette forbindelse med styrken ved hjelp av fly mislykkedes. Flyet ble møtt med mitraljøsild, men forsøket ble gjentatt og lyktes. Det var vesentlig ammunisjon, men også proviant og lignende som ble ført over. Denne forbindelsesflyvning sluttet dog med et beklagelig uhell. Sjefen for Hålogaland flyveavdeling, major Feiring, utførte en slik flyvning den 16. april. Denne dag hadde de norske styrker måttet gå tilbake. Major Feiring kjente ikke noe til dette. Han landet innenfor de fiendtlige linjer og ble internert.

I forbindelse med disse flyvninger ble det konstatert at 11 tyske fly hadde gått ned på Hartvikvann. Den 14. april ble Hålogaland flyveavdeling beordret til å angripe disse fly og gjorde det samme dag med tre fly som bombet og beskjöt de fiendtlige fly. Fienden kunne ikke komme opp fra vannet, men forsøkte å lage startbaner. Dette arbeide ble i de følgende dager stadig hindret av våre flyvere og tilslutt helt oppgitt av tyskerne. Det er dog mulig at det lyktes tyskerne å redde ett av flyene.

I disse dager var våre sjöflyvere på jakt etter fiendtlige fly som var nödlandet på forskjellige steder under de dårlige værforhold som da rådet. Det lyktes blandt annet å ta to fdy uskadd.

Den 24. april begynte den norske almindelige fremrykning. Denne ble forberedt ved nöyakfig speiding med fotografering fra Hålogaland flyveavdelings side. Etter handen som vi fikk erfaring for hva flyverne kunne make, ble oppgavene utvidet til bombeoppdrag som stadig ble tettere knyttet til operasjonene. De første bombeoppdrag av denne art gjaldt den tyske forsyningslinje over Gratangseidet og ved fotografering ble det fastslått hvorledes treffene lå an. Blandt annet ble broen over Stolvannet ödelagt på denne måte.

Senere ble fiendens forsvarsstillinger tatt under bombing. Det var vanskelig å konstatere den materielle virkning av slik bombing, men det var lett å konstatere at treffsikkerheten var utrolig stor. En bombing av höyde 244 på Gratangseidet var i så henseende illustrerende. Flybombingen ble derfor trukket inn som direkte ledd i kampene, og flyene bombet de punkter våre landtropper nettopp angrep. Våre tropper hadde full tillit til våre bombere og det hendte at våre avdelinger ba om bombing av mål som lå så nær inn på linjene at ledelsen ikke våget å gi flyverne oppdraget. I parentes bemerket skal nevnes at ett av flyene iverksatte en slik bombing på eget initiativ og tilliten var fullt berettiget.

Også sjöforsvarets flyvere ble etterhvert og etter eget önske trukket inn i operasjonene tillands. De tok del i operasjonene både på Gratangseidet og i fjellene om Leigastind.

7. mai medvirket flyvere av hær og flåte i kamper som ga oss herredömmet over fjellene på begge sider av Leigastind og de angrep som tilslutt drev fien den ut av fjellområdet ble forberedt ved bombing av begge flyveavdelinger. Sjöflyverne la for sin del blandt annet fire 250 kilos bomber på höyde 697.

Man må være oppmerksom på at denne virksomhet har vært utfört i en periode da moderne fiendtlige fly har kunnet arbeide uforstyrret av jagere og luftvernartilleri. Våre flyvere har i virkeligheten bare hatt sitt sunde omdöme å beskytte seg med, men det har vist seg å være godt nok. Sjöflyveavdelingen har ikke mistet et eneste fly. Hålogaland flyveavdeling har mistet tre fly, men bare ett fly er gått tapt ved sammenstöt med fiendtlige fly og dette sammenstöt var visstnok like overraskende for de fiendtlige som for våre flyvere. Våre flyvere har ikke hatt noen falne, men to skadede.

General Fleischer forteller om da Narvik ble tatt.

En av Norsk Telegrambyrås medarbeidere har hatt en samtale med sjefen for 6. divisjon, generalmajor Fleischer, om gjenerobringen av Narvik mandag.

Det ble en dramatisk og begivenhetsrik dag, sier generalmajoren. De tropper som skulle delta, marsjerte frem til innlastningsstedene i nærheten av Öyjord og Seines sent søndag aften, mens britiske krigsskip kom inn fjorden og la seg i en halvcirkel om den nordre del av Narvikhalvöya. - Krigsskipene åpnet ild mot de punkter hvor man hadde konstatert fiendtlige stillinger og hvor det var sannsynlig at fienden hadde styrker. Blandt annet ble det skutt mot åpningene i de to tunneler som var nærmest byen. Norske og allierte batterier ved Öyjord deltok også i skytningen. Britiske fly holdt vakt i luften.

Kl. 24 ble de første tropper sendt over i små landsetningsskip. Det var franske avdelinger som skulle danne et brohode for landsetningen. De kom over og fikk satt seg fast uten særlig sterk motstand. Umiddelbart etter åpnet imidlertid tyskerne et heftig artilleribombardement mot kaiaen ved Öyjord og de tropper som stod ferdig til å gå ombord der. Det ble også skutt en del skudd lenger innover hvor tyskerne antok at vårt artilleri stod. Krigsskipene åpnet imidlertid straks en heftig ild mot de område hvor de tyske kanoner var i stilling og bragte dem til taushet. Overskibningen av tropper gikk senere uten vesentlige tap. Det ble stadig skutt med mitraljøser og geværer mot båtene. Etter at brohodet var dannet av franske avdelinger fulgte norske tropper som skulle erobre og besette fjellområdet øst for Narvik og derfra trenge inn i byen. Franske avdelinger som senere fulgte etter, skulle rykke inn i byen langs stranden. De satte også i land et par stridsvogner, men sanden i fjæra var for bløt og de kunne ikke komme videre.

Det første angrep hadde öyensynlig kommet overraskende på tyskerne, men det kom hurtig forsterkninger til og det ble en voldsom kamp for nordmennene og franskmennene hadde erobret den bratte fjellsiden opp for Örnesset.

Noen tyskere var blitt innelukket i en tunnel og slåss lenge før de overga seg. Det var tydelig blitt tilkalt hjelp sydfra av tyskerne, for utpå morgensiden mandag kom det seks svære bombefly som begynte et heftig bombardement av de britiske krigsskip og av traktene omkring Öyjord. Det var voldsomme eksplosjoner og det var et under at ingen av skipene ble rammet.

Etter at flyene var reist igjen avtok det tyske forsvar ut over morgenen og var praktisk talt avsluttet ved 12-tiden. Da hadde kampen vart i temmelig nöyaktig 12 timer. Oppe i fjellet hvor nordmennene kjempet, varte kampen enda noen timer lenger. De mest kampdyktige av de tyske tropper gikk gakover i fjellene østover, mens de andre gikk opp i Beisfjord. Ut på ettermiddagen var Narvik helt besatt av norske og allierte tropper og det ble innledet forfølgelse langs jernbanen og oppover Beisfjord. Det var en hard kamp med adskillige tap. Det var et stort hell for de norske tropper at de umiddelbart forut hadde fått engelske håndgranater

General Fleischer forteller om da Narvik ble tatt.

En av Norsk Telegrambyrås medarbeidere har hatt en samtale med sjefen for 6. divisjon, generalmajor Fleischer, om gjenerobringen av Narvik mandag.

Det ble en dramatisk og begivenhetsrik dag, sier generalmajoren. De tropper som skulle delta, marsjerte frem til innlastningsstedene i nærheten av Öyjord og Seines sent søndag aften, mens britiske krigsskip kom inn fjorden og la seg i en halvcirkel om den nordre del av Narvikhalvöya. - Krigsskipene åpnet ild mot de punkter hvor man hadde konstatert fiendtlige stillinger og hvor det var sannsynlig at fienden hadde styrker. Blandt annet ble det skutt mot åpningene i de to tunneler som var nærmest byen. Norske og allierte batterier ved Öyjord deltok også i skytingen. Britiske fly holdt vakt i luften.

Kl. 24 ble de første tropper sendt over i små landsetningsskip. Det var franske avdelinger som skulle danne et brohode for landsetningen. De kom over og fikk satt seg fast uten særlig sterk motstand. Umiddelbart etter åpnet imidlertid tyskerne et heftig artilleribombardement mot kaien ved Öyjord og de tropper som stod ferdig til å gå ombord der. Det ble også skutt en del skudd lenger innover hvor tyskerne antok at vårt artilleri stod. Krigsskipene åpnet imidlertid straks en heftig ild mot de område hvor de tyske kanoner var i stilling og bragte dem til taushet. Overskibningen av tropper gikk senere uten vesentlige tap. Det ble stadig skutt med mitraljører og geværer mot båtene. Etter at brohodet var dannet av franske avdelinger fulgte norske tropper som skulle erobre og besette fjellområdet øst for Narvik og derfra trenge inn i byen. Franske avdelinger som senere fulgte etter, skulle rykke inn i byen langs stranden. De satte også i land et par stridsvogner, men sanden i fjæra var for blöt og de kunne ikke komme videre.

Det første angrep hadde öyensynlig kommet overraskende på tyskerne, men det kom hurtig forsterkninger til og det ble en voldsom kamp för nordmennene og franskmennene hadde erobret den bratte fjellsiden opp for Örnesset.

Noen tyskere var blitt innelukket i en tunnel og slåss lenge för de overga seg. Det var tydelig blitt tilkalt hjelp sydfra av tyskerne, for utpå morgensiden mandag kom det seks svære bombefly som begynte et heftig bombardement av de britiske krigsskip og av traktene omkring Öyjord. Det var voldsomme eksplosjoner og det var et under at ingen av skipene ble rammet.

Etter at flyene var reist igjen avtok det tyske forsvar ut over morgenen og var praktisk talt avsluttet ved 12-tiden. Da hadde kampen vart i temmelig nöyaktig 12 timer. Oppe i fjellet hvor nordmennene kjempet, varte kampen enda noen timer lenger. De mest kampdyktige av de tyske tropper gikk gakover i fjellene østover, mens de andre gikk opp i Beisfjord. Ut på ettermiddagen var Narvik helt besatt av norske og allierte tropper og det ble innledet forfølgelse langs jernbanen og oppover Beisfjord. Det var en hard kamp med adskillige tap. Det var et stort hell for de norske tropper et de umiddelbart forut hadde fått engelske håndgranater

og var blitt øvet i bruken av dem. Tyskerne brukte nemlig håndgranater i stor utstrekning.

I selve byen Narvik var det nesten ingen kamp. Byen ble frivillig rømmet av tyskerne. Kampen ble utkjempet ved landsetningsstedet og oppe i fjellsiden.

Det første inntrykk ved innrykningen i byen var at selve byen var mindre skadet enn man skulle trodd, men havne- og jernbaneområdet skal være meget ødelagt. Tyskerne hadde drevet et systematisk ødeleggelsesarbeid i flere dager og byen har også vært skadet ved krigsskipenes bombardement. For landsetningen og særlig for tilbakeføringen av sårede var det meget generende at man ikke kunne benytte noen av de kaier som fantes. Disse skulle være underminert og det stod oppslag at det var livsfarlig å komme nær dem.

Byen var helt evakuert på den nordre side. De eneste som var igjen, var folkene på grubeselskapets landeiendom. Men lengre syd i byen bodde folk i sine egne hus.
